

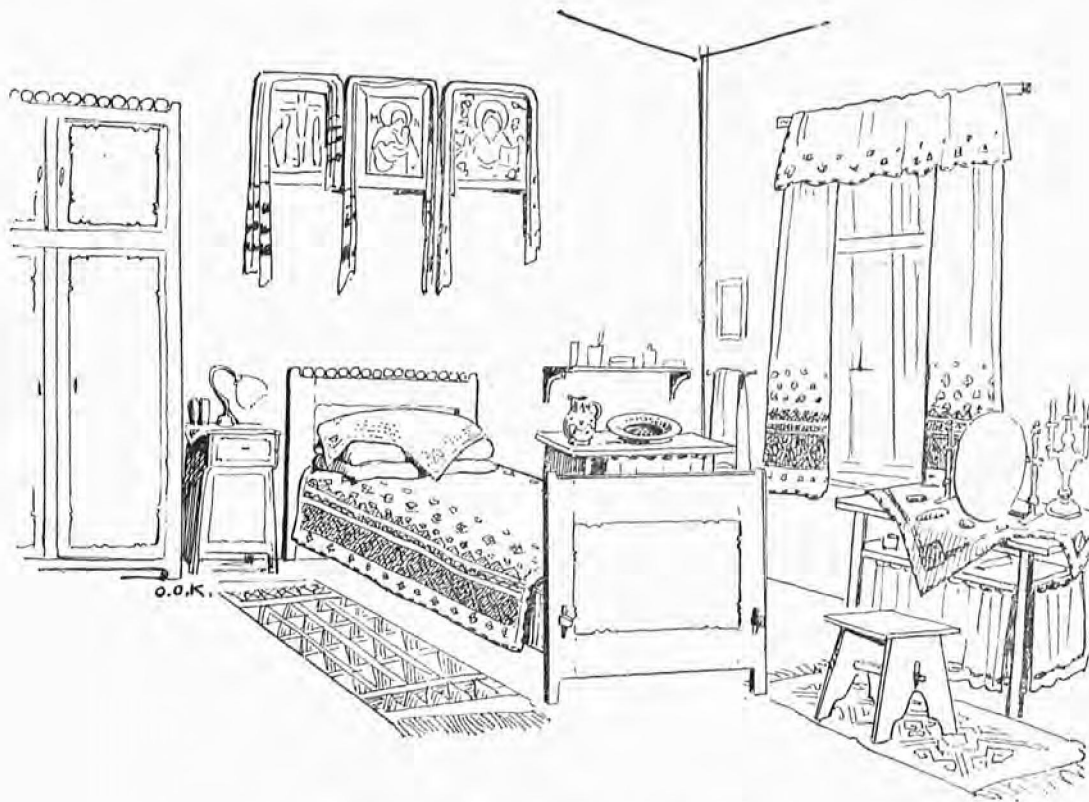
ОБСТАНОВКА НАШОЇ ХАТИ

Люде, що мають багато гроша висловлюють ніколи свій смак хатньою обстановкою. Ті, що мають більше смаку як гроша теж роблять це ніколи; та дуже рідко можуть дозволити собі на це ті, які мусять у першій мірі думати про смак, звязаний з їжею. Хто мусять дбати про необхідні меблі, рідко почував потребу поміщувати між ними, хоча би найскромніші зразки краси, за якою ту-жить.

Багато мужчини мусять усе життя вдовольнитись єдиною маленькою частиною свого одягу, яка заступає їм „пахил до краси“: краваткою. Краватка недурно знаходиться на видноті, щоби її можна подивляти. Думка про прикрасу хати вирішає найчастіше у звязку з думкою про гостей. Ця наскрізь соціальна нотка, що надає тон також нашому вбранню, має стільки прикмет, що і хиб. Рахуватись із естетичним смаком свого середовища —

краси. Сільські столи та стільці, скрині та полиці від о-відають зовсім иншим потребам селянського життя: праці, звичкам і будівлі хати. Гарно вишиваний рушник за іконою в селянській світлиці має свій чар природної прикраси: завішений у сальоні дошка портрету Шевченка, поміж абжурами та табуретками, пригадує нам хіба, що господарі силкуються цим єдиним предметом зазначити свій патріотизм.

Ми рідко коли маємо змогу вибирати самі всю свою обстановку, згідно із естетичними домаганнями. Навіть образи, які не надаремне відмежовуємо рямцями від стін і решти предметів — і ці попадають до нас випадково, мов малярі, заблукані в нашій суспільності із своїм талантом. На ніякій вибениці не висіло стільки безвартної гідоти, що на стінах кімнат нашої інтелігенції. Та чи вона вища тому, що її смак вмів відрізнити

Обстановка хати в проєкті О. О. Рудницького.

неважко; це не є ніякий рівень; знятись на економічний рівень деяких своїх знайомих ніколи важче, ніж мати естетичні потреби.

Ми, здебільша селянські сини, переїзжаючи в місто, залишаємо в батьківській хаті всю їхню обстановку, до образів включно. Тільки на кімнатні стіни або рушники переходить сям-там народня вишивка. Наша урядничка та священнича класа, разом із пролетарською інтелігенцією, не має власних хат. Кімнати доводиться найчастіше наповнювати наоспіх у найменше пригожу хвилину подружжя, коли наш смак зазнав повної атрофії під впливом нашої вибраної, яка ввижається нам зразком краси. А як віднекатись тоді від домашніх причаудалів, які „молода“ приносить із собою і від поодиноких родинних „дарунків“? Усі вони мало мають спільного із меблями предківської традиції або сучасним мистецтвом.

Меблі „у народнім стилі“ доступні лише для заможних. Їх не можна досі найти у меблевих — здебільша жидівських — складах наших міст. Стіл або шафа у народнім стилі, які треба аж спеціально замовляти як мистецькі витребеньки не в силі видержати конкуренції із чепурною віденською „нолітурою“. Предмети буденного життєвого служать більше ідеалові вигоди як естетичної

доброї ковбаси від поганої, а не в силі бачити різниці між кімнатним малярем і артистом?

Мало хто з нас має змогу купувати оригінальні образи, від яких наші думки могли би зринати в вирій, утікаючи від решти збудованої обстановки. Нам мусять вистачати дешева репродукція, часто: звичайні листівки, кілька фотографій, якась настільна дрібничка. Коли вся хатня обстановка не творить одної гармонійної цілоти, — коли всі предмети в ній виключають себе взаємно, мов знавіснілі члени родини, тоді ми не маємо сміливості помістити між ними якусь вибагливу цияцьку, так само як лякаємось присутності постороннього гостя серед родинної сварки.

Хатня обстановка (крім усіх випадків бездумчivosti при своїх пародіях) може бути складена з двома думками: вона повинна якнайбільше інтенсивно пригадувати нам життя поза нашими стінами або повинна якнайлекше дати нам забувати про нього. Люде, що приходять до хати відпочивати не ставлять до предметів у ній тих самих домагань, що ті, для яких хата є огнищем умової праці. Одні відпочивають найкраще, коли розсівають свою увагу в мертвих предметах, инші, коли можуть їх не бачити. Умова праця має безліч різнома-

нітних примх між якими дружба і ворожнеча людини з предметами чергується, мов потреба зміни вражінь під час праці та відпочинку.

Толстой утікав від вибагливої обстановки, щоби засередитись; Найльд купав свою уяву в пайдобрішній музейній колекції. Толстой прямував до світогляду, що нагадував би своєю суворістю білину холодної келії. — Найльд кохав душу, що міниться водограєм тем і камей. Кожний із нас може переживати тугу цих двох крайніх почувань, коли хатня обстановка нашіптує йому різні думки та спокуси. Ця обстановка може бути яканебудь, але вона не сміє бути якоюнебудь для нас. Предмети, з якими мусимо зустрічатись щоденно повинні заступати нам живі істоти, мов живі істоти заступають нам предмети.

Українська рідня, що має покищо досить дітей, не розуміє яку вагу може мати для них бодай один мистецький предмет залишений у спадщині на спомин. Однинці з високою культурою мусять як дикарі вірити в фетині. Предмет, який за кожним разом розбуджує в нас думки

про близьких або цікавих людей має більше вартости як десятки живих людей, яких вид зміцнює в нас несвідомо пехіть до життя.

Та не забуваймо, що забобонний пієтизм для предметів, які ми дістали або купили, часто звужує нашу вражливність, а з нею весь наш світ. На жаль жертвувати ними для естетичного смаку, який каже із ними розпрощатись. Яке це неімовірне, а таки меблі промовляють живіше до нашого інтелігента як той єдиний предмет, яким мусять їх заступати всі засуджені на якунебудь обстановку: — книжка. Шафа з новими книжками є рідна в українській хаті як стара звичка позичати книжки і держати їх у себе аж до останньої настирливої пригадки, що попереджує потребу „сказати собі правду в очі“.

„Та що мають спільного книжки із обстановкою?!“ — питаєте роздратовані. Ваша правда. Книжки заступають надто часто обстановку тим, які їх пишуть, а обстановка надто часто заступає книжки тим, які їх не читають.